

logike dominantnih slojev prej kot z uveljavljanjem zahtev po razredni emancipaciji; do izraza prihajajo spreminjanje ženske vloge v izseljenstvu, kot tudi pogostokrat zanemarjene, a v mnogih primerih bistvene pridobitve, ki jih izseljenci podčrtujejo v primerjavah s starim krajem, kot so rešitev problema podhranjenosti, osvoboditev od nečloveškega delovnega napora (zaradi večje radodarnosti rodovitne in spočite ameriške zemlje) in ne nazadnje mraza. Vse to pa pripomore k premoščanju stereotipnih predstav o življenju izseljenca in k pravilnejšemu vrednotenju dramatičnih in pozitivnih aspektov njegove izkušnje.

Aleksej Kalc

Leopoldina Plut - Pregelj, Carole Rogel, **Historical Dictionary of Slovenia**, European Historical Dictionaries, No. 13, The Scarecrow Press, Inc, Lanham, Maryland, and London, 1996, 345 str.

Ena od temeljnih težav malih narodov je, da je dostopnost tistega dela njihovega duhovnega ustvarjanja, ki je povezana s pisano besedo, omejena z njihovim jezikom. Tako so pač prisiljeni, da morajo svoje duhovne sadove predstavljati tujini v prevodih v največje svetovne jezike. To velja tudi za predstavitev njihove preteklosti. S temi dejstvi se moramo otepati tudi Slovenci. Pred nedavnim sem bil priča, ko je predzadnji iz vrste zunanjih ministrov samostojne Slovenije potožil, da more dati tujim partnerjem v roke zelo malo slovenske zgodovine v velikih svetovnih jezikih.

Svetovno znana založba Scarecrow Press inc, ki ima svoj sedež v Lanhamu v državi Maryland v ZDA ter v Londonu, ima očitno posluš za tovrstne težave. V svoji seriji evropskih zgodovinskih slovarjev, ki bi bolj zaslužili ime mini-enciklopedije, je predstavila že vrsto evropskih držav, podobna serija pa nastaja tudi za Afriko. Kot trinajsti v evropski vrsti je tako v letu 1996 izšel Zgodovinski slovar Slovenije. (Pred našim sta v tem letu izšla taka slovarja Španije in Albanije.) Od držav, nastalih na ruševinah Jugoslavije, nas je za leto dni prehitela le Hrvaška.

Zasluga za tako zelo odmevno predstavitev Slovenije pa resnici na ljubo ne gre kaki uradni slovenski državni ali znanstveni ustanovi, ampak izredni zavzetosti in idealizmu dveh slovenskih znanstvenic iz ZDA dr. Leopoldini Plut – Pregelj in dr. Carole Rogel. Dr. Roglova je potomka glavnega vala "starega" slovenskega izseljenstva, dr. Plut – Pregljeva pa pripadnica najmlajšega, znanega tudi kot "beg možganov".

Naloga, ki sta si jo zastavili za založbo Scarecrow, je bila v mnogih pogledih dolgotrajno in mučno oranje ledine. Dr. Roglova in dr. Plut – Pregljeva sta tako izbrali in napisali skoraj 500 gesel: osebnih, krajevnih in stvarnih (na 300 straneh) iz slovenske preteklosti in sedanjosti, od Academie Operosorum do Otona Župančiča. Pri izboru in predstavitvi gesel sta se v kar največji meri potrudili za nepristranskost in objektivnost, kar posebno v najnovejši slovenski zgodovini ostrih političnih in ideoloških spopadov, državljanske vojne ter medvojnih in povojnih masakrov nikakor ni bila enostavna naloga. Rokopis knjige je v večji ali manjši meri pregledalo in dalo pripombe ter dopolnila okrog trideset strokovnjakov, dva med njimi – Vladimir N. Pregelj in dr. Peter Vodopivec – pa sta pregledala vsega.

Poleg gesel ima Zgodovinski slovar tudi svoj uvodni del, ki ga sestavljajo kratek vodnik k slovenski izgovorjavi, seznam uporabljenih kratic, zgoščena, a zelo pregledna kronologija slovenske zgodovine, šest zemljevidov (slovensko etnično ozemlje, Slovenci v Avstro-Ogrski, prvi in drugi Jugoslaviji, Neodvisna Slovenija in slovenske pokrajine) ter zgodovinski uvod s temeljnimi, enciklopedično zgoščenimi podatki iz slovenske zgodovine in sedanjosti.

Glavnino knjige sestavljajo, kot že omenjeno, enciklopedična gesla o osebnostih slovenske preteklosti in sedanjosti (Louis Adamič, Anton Ažbe, France Balantič, Friderik Baraga, Ivan in Izidor Cankar, Lambert Ehrlich, Franc Jožef, Franc Ferdinand, Ivan Hribar, Anton Bonaventura Jeglič, Edvard Kardelj, Stane Kavčič, Boris Kidrič, Edvard Kocbek, Kocelj, Anton Korošec, Janez Ev. Krek, Miha Krek, Jovan Koseski, Anton Mahnič, Gregorij Rožman, Leon Rupnik, Anton Martin Slomšek, Alojzij Šuštar, Ivan Šuštaršič, Josip Broz Tito, Ivan Tomažič, Ciril Žebot...), mestih oz. krajih (Idrija, Celovec, Maribor, Metlika, Novo mesto, Kobarid, Koper, Kranj, Lipica, Škofja Loka), pokrajinah (Kras,

Bela krajina), ustanovah, organizacijah, gibanjih (Čitalnice, Nova revija, Preporod, Taborsko gibanje, ...), strankah, ideologijah, pomembnih dogodkih (Majska deklaracija, Plebiscit za neodvisno Slovenijo, Privatizacija 1992, Naselitev Slovencev, Rapalska pogodba, Mednarodno priznanje Slovenije, Desetdnevna vojna 1991) in podobnem. Že ta kratek diagonalni izsek gesel, ki jih je okoli 470 (od njih jih je del omenjen samo z naslovi in kazalkami k sorodnim geslom), lepo kaže na njihovo izredno pestrost. Pri osebnih geslih sta se avtorici omejili na najvidnejše slovenske zgodovinske osebnosti oziroma na tuje osebnosti, ki so vplivale na slovensko zgodovino, pri živečih pa le na najpomembnejše, predvsem politične voditelje.

Med najboljšejsimi gesli so Zgodovina katoliške Cerkve, Slovenska in Jugoslovanska komunistična partija, Gospodarstvo 1945–1990, več gesel o izobraževanju, o izseljevanju kot eni temeljnih slovenskih značilnosti, Ljudski običaji, Slovenski jezik, Literatura, Ljubljana, Slovenska manjšina v Avstriji, Slovenska manjšina v Italiji in Delavsko samoupravljanje.

Zgodovinski slovar zaključuje 38 strani izbrane bibliografije, v katerih so najprej dela, ki govore o Sloveniji na splošno (bibliografije, slovarji, enciklopedije, statistike), nato o njeni kulturi (arhitektura, likovna umetnost, literatura, jezikoslovje, film in gledališče, muzika), o gospodarstvu, zgodovini (po posameznih zgodovinskih obdobjih), pravu, politiki, znanosti, etnologiji, izobraževanju, izseljenstvu in manjšinah, verstvu, sociologiji in psihologiji. Knjigo zaključujejo osnovni biografski podatki o obeh avtoricah.

Ko je torej končno na razpolago knjiga, ki je vir dragocenih informacij angleško govorečim, bi bilo več kot primerno, da bi se tiste državne ustanove, ki se po službeni dolžnosti ukvarjajo s promocijo Slovenije v tujini (n.pr. zunanje ministrstvo), vsaj zdaj oskrbele z njo, če že niso sodelovale pri njenem nastanku, mogoče pa bi lahko tudi finančno omogočile njeno novo izdajo.

Andrej Vovko